

**AJINIYAZ ATINDAG'I NMPI TARIX
FAKULTITETI 3b-kurs MG'I Talabasi**

**Saparov SHavkatning
Hozirgi zamon tabiy fanlar
konsepsiyasi fanidan**

Mustaqil ishi

***Mavzu:Organizlarning
moslashuvchanligi.***

REJA:

1. Moslashish va uning ahamiyati.
2. Hayvonot olamidagi moslashishlar.
3. O'simliklar olamidagi moslashishlar
4. Organizmlardagi moslashishlarning paydo bo'lishi.

- Moslanish – tirik organizmlarning malum muhitda yashab, nasl qoldirishi tushuniladi. Moslanish organizmlarning yashovchanligi, raqobatchanligi, normal nasl qoldirishi bilan uzviy bog'liq.

Nasl qoldirish organizmlar urchishining normal kechishi bilan bog'liq. Organizmning jinsiy organlari yoki hujayralarida biror kamchilik bo'lsa, albatta urug'lanish jarayoni normal kechmaydi va unasl bermaydi.

Charliz Darwin ning tarixda
birinchi bo'lib moslanish
muammosini hal qilib
berdi. Aslini olganda tirik
mavjudodlarning muhit
sharoitiga moslanishi nihoyatda
xilma-xil. Quyida ularning bazi
birlari bilan tanishib chiqamiz

Hayvonot olamidagi moslanishlar

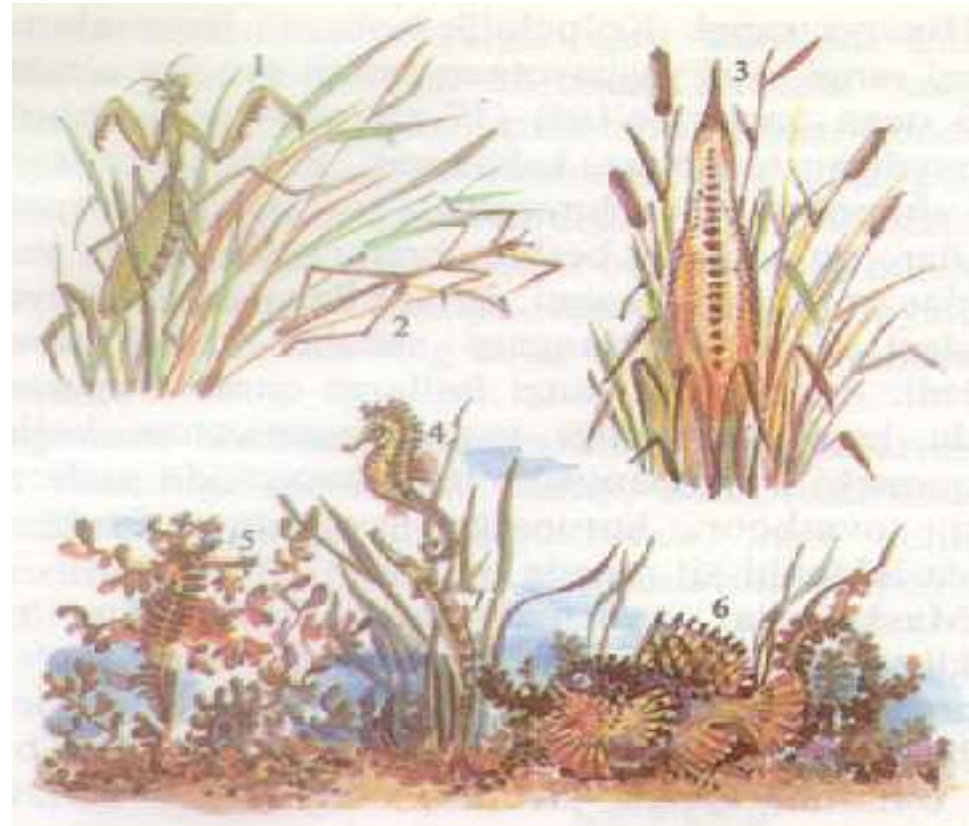
Hayvonotlarning muhit sharoitiga moslanishi tashqi, ichki tuzilishida, bajaradigan funksiyasida, urchishida, nasl uchun qayg'urishida va boshqa hatti-harakatlarida namayon bo'ladi.

Himoya rangi. Ko'pchilik hollarda hayvonlarning tashqi rangi, o'zi yashayotgan muhit rangiga o'xshash yoki unga yaqin bo'ladi.

Moskirovka

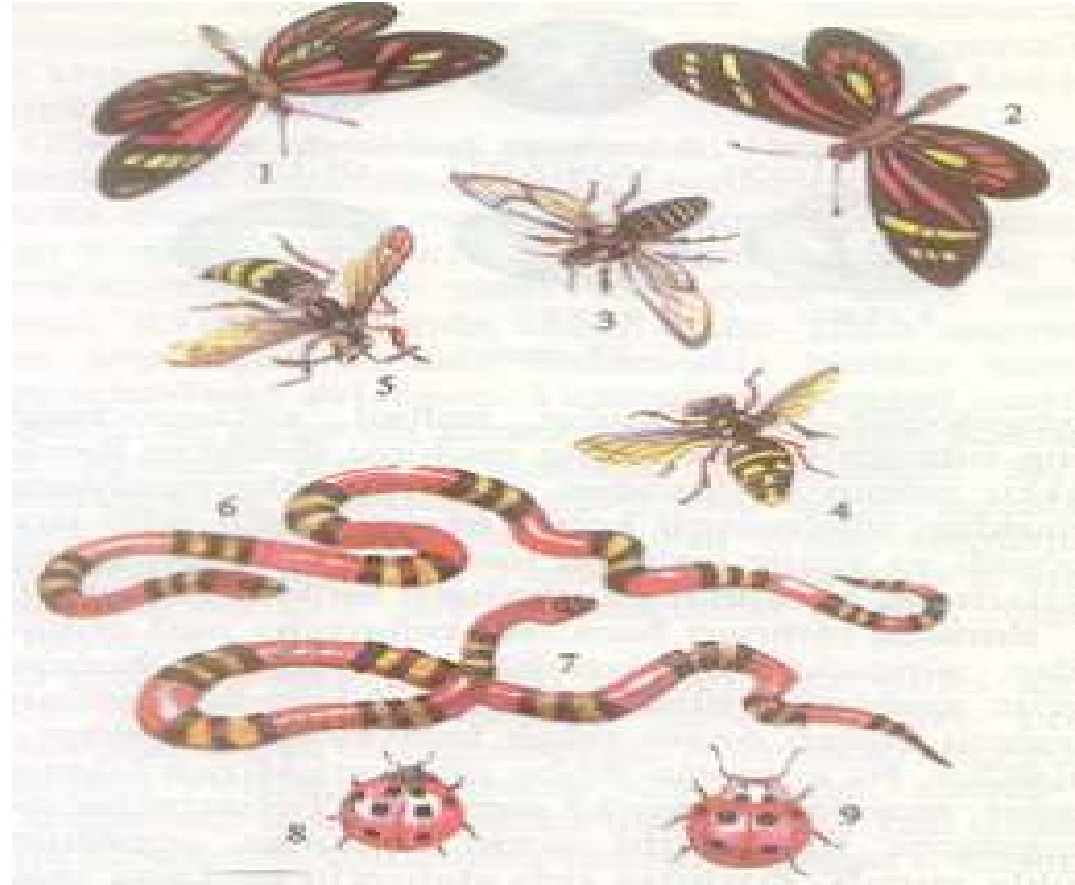
Ayrim hollarda hayvonning tana shakli va rangi atrofidagi barg novda, kurtak, o'simliklarga o'xshash bo'ladi. Chunonchi chupchik degan hashorat rangi va shakli ingichka novdani, nina baliq suv o'tlarini dengiz paxmoq otchasi deb ataluvchi baliq suv o'simliklarni eslatadi. Ayrim baqachanoqlar daraxt kurtaklariga o'xshashdir

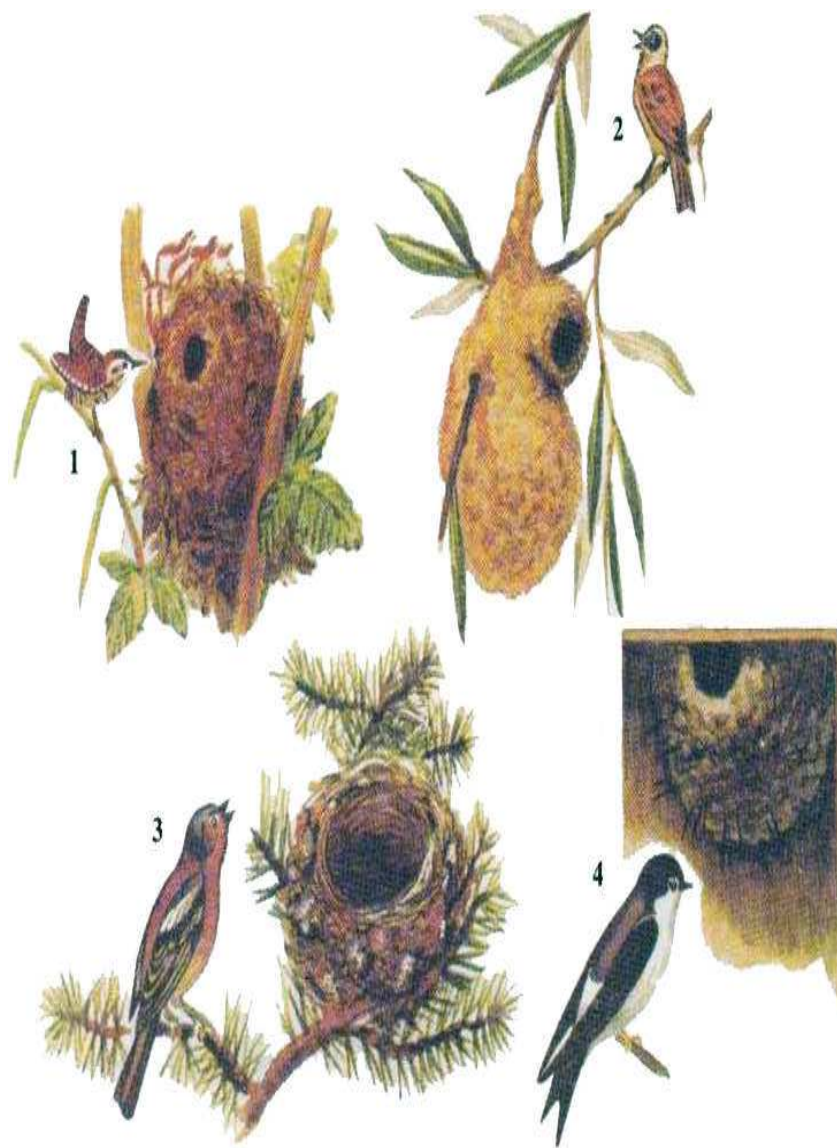

Mimikriya

Kushandalari tomonidan ko'p qiriladigan himoyasiz hayvonlarni "ogohlantiruvchi rangli" kam qiriladigan organizmlarga taqlid qilishi **mimikriya** hodisasi deyiladi.

Ba'zi bir pashshalarning rang jihatidan arilarga, zaharsiz ilonlarni zaharli ilonlarga, ayrim kapalak turlarining arilarga o'xshash rangda bo'lishlari mimikriya hodisasiga misoldir.

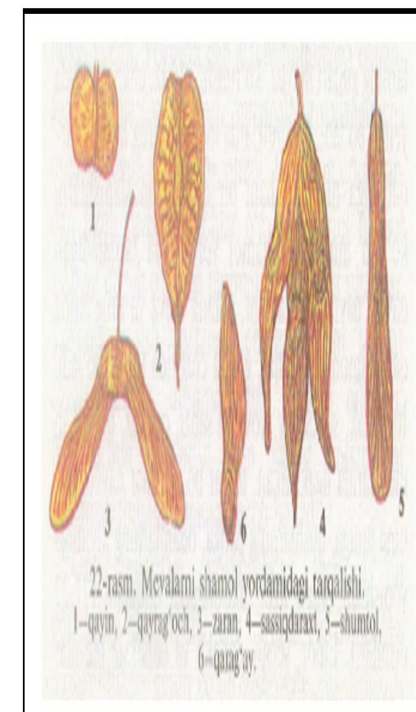
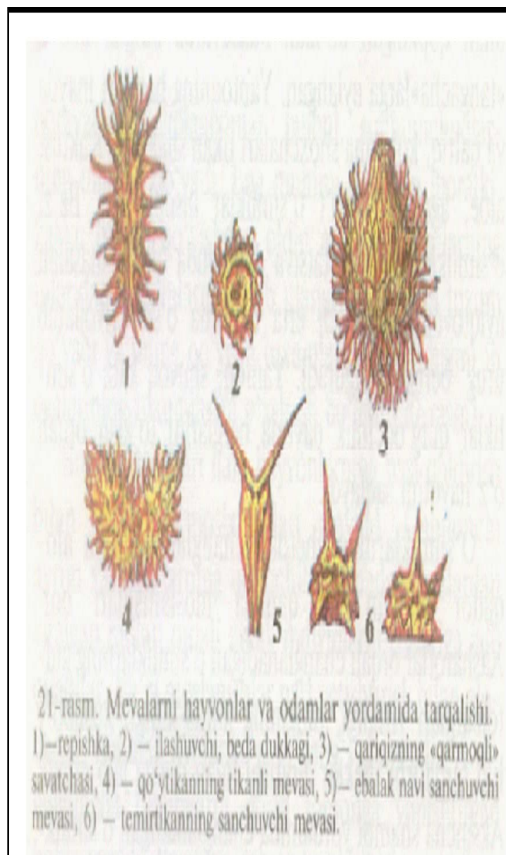

- Rang va shakl jihatidan taqlid qilish faqat organizmlargagina emas, hatto tuxumlarga ham xos. Chunonchi, kakku qush urchishi uchun boshqa qushlar singari in qurmaydi va tuxumni mayda qushlar – qorayaloqlar, jibljibonlar, bulbul, sirchumchuqlar ning inlariga qo'yadi.

O'simliklar olamidagi moslanish

Hayvonlar singari o'simliklarda ham tashqi muhit omillariga nisbatan bir qancha moslanishlar mavjud. Bir xil o'simliklarning bargi ustki tamonidan mum qavat (fikus), ikkinchi xillarda qalin tuklar (sigir quyruq) bilan qoplangan bo'ladi.

O'simliklarning chetdan changlanish bilan alaqaador bo'lgan bir qancha moslanishlari bor.

Moslanishlarning kelib chiqishi

Ch.Darvin tashqi muhitning muayyan sharoitida organizmlardagi murakkab va turli-tuman moslanishlar qanday paydo bo'lganligini ilmiy asosda tushuntirib berdi.

Darvin mulohazasi qanchalik to'g'ri ekanligini aniqlash maqsadida kapalaklar tana rangining o'zgarishiga oid malumotlarni taxlil qilib chiqamiz.

- XVIII-XIX asrdan boshlab tanga qanotlilarning 70ga yaqin turida tana rangining o'zgarishlari ma'lum bo'ldi. Bunday o'zgarishlarning sababi qayin odimchisi deb nom olgan kapalak turida atroflama o'rganildi.

- Genetiklarning aniqlashicha, qayin odimchisi kapalagida tana rangining xatti-harakatlarining o'zgarishi gen mutatsiyasiga alaqador. Bayon etilgan malumotlar tanga qanotlilarning ximoya rangi irsiy o'zgaruvchanglik va tabiiy tanlanish natijasi ekanligini ko'rsatadi. Bu esa o'z navbatida Darvinning mulohazasi naqadar to'g'ri ekanligidan dalolat beradi.

Foydalangan adabiyotlar.

- 1.Tabiiy fanlarning zamonaviy konsepsiyasi. Yormatova D. Toshkent. 2008y.
- 2.Umumiy Biologiya. 11-sinf. Gofurov.A.
- 3.Internet sayt. www.ZiyoNet.uz.
- 4.Google
- 5.Haydarov. Tabiatshunoslik asoslari.Toshkent 1992y
-